

The Melacha of "Boneh" – Doing or Creating?

1 Chazon Ish – Rav Avraham Yeshaya Karelitz (Orach Chayim 50; 9) – (ט) – חזון אי"ש (אורח חיים ג, ט)

עוד יש צדק משום תיקון מנא כיון שמעמידו על חכונתו לזרום
 את זרם החשמל צתמידות, וקרוצ הדבר דזה בונה מה"ת,
 כעושה כלי, וכש"כ כאן שכל החושים מחוברין לבית והו"ל כבונה
 מחובר ואין כאן משום חין בנין צננים אלא דינו כמחבר דיש בו
חזון איש עמוד טס 151 אורח חיים, סוגר קרליץ, אברהם ישעיהו בן שמריהו יוסף הודמס ע"י תכנת אוצר החכמה

2. Minchat Shlomo – Rav Shlomo Zalman Oyerbach (1st part, Siman 9) – חלק א סימן ט – מנחת שלמה

אך חושבני שהמון העם אינו יודע כלל להבחין בכך ויכול לטעות ע"י זה לומר שמותר גם להדליק ולכבות את החשמל בשבת,
 ולכן אף לדידן אין להתיר דבר זה כי אם במקום צורך גדול...

3. Talmud Bavli, Masechet Shabbat 22;1 – תלמוד בבלי מסכת שבת דף כב עמוד א – תלמוד בבלי

דתניא: רבי שמעון אומר: גורר אדם מטה כסא וספסל, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ.

4. Mishna, Masechet Kilayim (9;2) – משנה מסכת כלאים פרק ט משנה ב

...ולא ילבש כלאים אפילו על-גבי עשרה אפילו לגנוב את המכס:

משנה ה' Mishna 5

מוכרי כסות מוכרין כדרך בלבד שלא יתכוננו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועים מפשילין במקל:

ר' עובדיה מברטנורא מסכת כלאים פרק ט משנה ב – Rabeinu Ovadia from Bartenura on Mishna 2

וסתם משנה זו [סברה] דבר שאין מתכוין אסור, ופליגא אאידיך שתמא דתנן מוכרי כסות מוכרין כדרך:

5. Talmud Bavli, Masechet Shabbat 103;1 – תלמוד בבלי מסכת שבת דף קג עמוד א – תלמוד בבלי

אביי ורבא דאמרי תרווייהו: מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות!

תוספות Tosafot

פירש בערוך דבפסיק רישיה דלא ניחא ליה כגון דקעביד בארעא דחבריה וכגון באחר שאינו אוהבו והקוצץ בהרת בשעת מילה שאין לו
 הנאה מותר לכתחילה ואפילו איסור דרבנן ליכא
 והתיר ר' חבית שפקוהו בפשתן להסיר הפקק ולמשוך ממנו יין בשבת אע"פ שאי אפשר שלא יסחוט כשמסיר הפקק והוי פסיק רישיה
 כיון דאינו נהנה בסחיטה זאת שהיין נופל לארץ מותר

6. Rosh (Rabeinu Asher), Masechet Shabbat (14;9) – רא"ש מסכת שבת פרק יד סימן ט

בשאלות דרב אחאי כתוב אסור לשתות סמא דמעלי לגופא ומיעקר משום דכתיב ובארצכם לא תעשו קרי ביה לא תיעשו...
 והיכא דשתי סמא לרפואה ומיעקר אסור אפילו לר' שמעון דמודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות. ולא שייכי כאן דברי בעל הערוך
 דאמר לא אסר רבי שמעון פסיק רישיה אלא היכא דניחא ליה. דהיינו דוקא לענין שבת דבעינן מלאכת מחשבת אבל בשאר איסורים
לא בעינן דניחא ליה מדפריך הש"ס בפרק כל התדיר (זבחים דף צא ב) גבי המתנדב יין מזלפו על גבי האישים והא קמכבה אע"ג דלא
 ניחא ליה כבוי.

Talmud Bavli, Masechet Zevachim (91;2) – תלמוד בבלי מסכת זבחים דף צא עמוד ב

אמר שמואל: המתנדב יין, מביא ומזלפו על גבי האישים; מאי טעמא? אמר קרא: +במדבר טו+ ויין תקריב לנסך חצי ההין אשה ריח
 ניחוח לה' - והא קא מכבי? כיבוי במקצת לא שמייה כיבוי... איבעית אימא: כיבוי דמצוה שאני.

7. Rabbi Shimshon Refael Hirsh (Shmot 20;10) – רש"י הירש שמות כ"י

מושג המלאכה אינו כולל אף את המאמץ הגופני כאחת מתכונותיו העיקריות... בשום מקום אין רמז לעבודה מאומצת והרי גם עבודת
 הפרך במצרים לא נקראה "מלאכה" בשום מקום. אלא נראה כי בכל מקום תכונתה העיקרית של מלאכה אינה עמל גופני... כי אם
מלאכת מחשבת ביצוע מחושב ונבון של כוונה מסוימת... לא תפעל שום פעולה שיש עמה יצירה כלשהי... כללו של דבר: לא תייצר
דבר, לא תעשה מלאכת מחשבת!

8. Ramban (Rabbi Moshe Ben Nachman) VaYikra,23;24 – רמב"ן ויקרא פרק כג פסוק כד

"**שבתון**" - ונראה לי שהמדרש הזה לומר שנצטוינו מן התורה להיות לנו מנוחה ביום טוב אפילו מדברים שאינם מלאכה, לא
 שיטרח כל היום למדוד התבואות ולשקול הפירות והמתנות ולמלא החביות יין, ולפנות הכלים וגם האבנים מבית לבית וממקום
 למקום... ויהיו הפועלים משכימין למלאכתן ומשכירין עצמם כחול לדברים אלו וכיוצא בהן, והותרו הימים הטובים האלו ואפילו
 השבת עצמה שבכל זה אין בהם משום מלאכה, לכך אמרה תורה "שבתון" שיהיה יום שבתה ומנוחה לא יום טורח.

9. Talmud Bavli, Masechet Shabbat (51;2), תלמוד בבלי מסכת שבת דף נא עמוד ב

ואין מרזקין לא את השלג ולא את הברד בשבת בשביל שיזובו מימיו.

רש"י Rashi

כדי שיזובו מימיו - משום דקא מוליד בשבת, ודמי למלאכה, שבורא המים האלו.

10. Mishmeret Chayim (Rav Sheinberg) Shabbat, Siman 6. שבת, סימן ו

איתא בשו"ע או"ח (סי' שי"ז סעיף א' בהגה) דכל קשר שעשוי להתיר באותו יום אינו קשר ומותר לעשותו לכתחילה. והנה איתא בספר שמירת שבת כהלכתה (ח"א פרק י"א סעיף מ' בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל) דאין לקפל מפיוח נייר בצורה מיוחדת כדרך שרגילים לעשות לכבוד אורחים משום דדומה לבנין אף שעשויות להתפרק שוב באותו יום עיי"ש. ולכאורה צ"ע מ"ש קשירה שעשויה עמוד מס 393 משמרת חיים: שיינברג, חיים פינחס (2) | 2 | הודפס עי"י תכנת אוצר החכמה

להתיר באותו יום שמתור לכתחילה, מבנין שעשוי להתפרק באותו יום ואפ"ה אסור משום דדומה לבנין.

ונראה לחלק דגבי קשירה אין שום שינוי בעצם החוטים שקושר. וכל המלאכה של קשירה היא מצד השינוי שהחוטים נשארים יחד בקשר. ואז אמרינן דאם זה עשוי להתיר באותו יום ואין נשארים יחד בקשר אין כאן שום שינוי כלל וממילא שאין כאן שום מלאכה ומותר לכתחילה. משא"כ גבי בנין המלאכה היא מצד עצם השינוי בחפץ שעושה צורה חדשה. ואז אף שעשוי להתפרק באותו יום מ"מ כיון דעשה צורה חדשה שפיר אמרינן דדומה לבנין.

עמוד מס 394 משמרת חיים: שיינברג, חיים פינחס (2) | 2 | הודפס עי"י תכנת אוצר החכמה

11. A letter from the Chazon Ish to Rav Shlomo Zalman Oyerbach, חזון אי"ש - מכתב לרב שלמה זלמן אויערבך

...שנעשה החוט המופסק גוף אחד עם מכונת החשמל חוששים בו משום בונה, א) משום הרכב הפרקים זה עם זה, ולא מהני כאן היתר רפוי, כיון דזרם החשמלי מחברם שהוא בבחינת תקע, ב) דתיקון החוט עצמו ממות לחיים הוא בונה.

11. Minchat Shlomo (1st part Siman 11) מנחת שלמה - חלק א סימן יא

כמו שצנור חלול שהוא מלא מים או גז מיד כשמוסיפים להכניס בו עוד מים או גז הרי הם מתחילים תיכף לזרום, כך גם החשמל הטבעי שבתוך חוטי הנחושת איננו זורם כלל מעצמו מפני שהוא מאוזן, רק לאחר שבתחנת הכח מוסיפים להכניס בו עוד מטען חשמלי הוא מתחיל לדחוף את האלקטרונים שבתוך החוטים ולזרום, וכיון שכן איננו שונה כלל מזרם של מים או גז ורוח.

ומסתבר דאין שום מקום לחלק בין זרימת גז ורוח או איר דחוס תוך צנור חלול לבין הטענת חשמל בצנור סתום אשר החשמל זורם בו...

12. Siman 9 ט, מנחת שלמה - חלק א סימן ט

אבל נראה דכיון שאיסור מוליד הוא רק מפני שנראה כעושה דבר חדש, לכן מסתבר דדוקא אם באמת נעשה דבר חדש כמו הוצאת אש שהניצוץ היוצא הוא לגמרי דבר חדש, או אפי' ריסוק שלג שאף גם זה נראה ממש כדבר חדש שמתחלה היה שלג ועכשיו מים, לכן שפיר אסור בכל ענין...

אם רגילים תמיד להוליד ולחזור ולהוליד אותו דבר עצמו שכבר נולד קודם וכך הוא תשמישו תדיר נראה דלא שייך בו כלל איסור מוליד.